

Reflexió de Cap d'Any Davant el dolor dels altres: aturem-ho tot!

N. 271. Desembre del 2023. Suplement del Quadern CJ n. 236
Cristianisme i Justícia. Roger de Llúria, 13, 08010 Barcelona
93 317 23 38 • info@fespinal.com • www.cristianismeijusticia.net

Recuperar la lògica del que és evident

La indiferència enfront del sofriment aliè s'ha convertit en una actitud amb carta de normalitat en les societats contemporànies benestants. Mirar cap a un altre costat; anestesiar-se a base de consum compulsiu d'experiències, d'objectes, de sèries de Netflix; passar sense mirar ni aturar-se... Aquesta actitud és el revers d'un sistema que precaritza i accelera les nostres vides. No hi ha temps ni espai per a la interrupció, per aturar-nos i ajupir-nos a acompanyar i alleujar el sofriment aliè, o per posar-nos dempeus i alçar la veu contra les causes que el provoquen. Com reaccionem davant el dolor dels altres?, què ens ancora a la inacció?,

en què ens fixem o no parem esment?, a quins clams responem?, quin és l'imperatiu humà que no estem escoltant?

Seria un error pensar que aquesta indiferència és solament fruit d'una irresponsabilitat individual, com si de sobte haguéssim oblidat la nostra condició d'éssers humans i ens haguéssim posat a mirar a un altre costat per decisió pròpia. La indiferència forma part de l'estratègia mateixa d'un sistema que ens embolcalla subtilment, que ens satura els sentits, que ens va embenant els ulls, que ens fa dubtar dels fets mateixos. La situació que estem vivint a Palestina n'és un bon exemple. L'evidència de l'horror de l'atac terrorista de Hamàs assassinant famílies senceres i l'evidència de l'horror dels bombardejos indiscriminats de l'exèrcit

israelià sobre població civil ha quedat amagada rere una xarxa d'opinions i informacions que han posat entre nosaltres i els fets centenars de pantalles en forma d'arguments geopolítics. És el que Pepe Laguna va anomenar fa uns anys com a «bena de la complexitat», molt pròpia de les argumentacions neoliberals. Davant d'això, Pepe ens animava a recuperar la lògica «del que és evident». I deia:

El discurs «del que és evident» troba en la indignació la seva expressió més adequada. Davant el sofriment de les víctimes l'asèpsia del llenguatge políticament correcte no té lloc, cal cridar contra la perversió d'un sistema assassí.¹

I el que és evident, en aquest cas, és la mort de milers de civils innocents sota les bombes d'un exèrcit que en nom d'una suposada legítima defensa² actua contra el dret internacional humanitari. Recuperar «el que és evident» és ja un primer pas per superar la indiferència que ens afebleix els sentiments.

Detenir-se, desviar-se, ajupir-se

En els versicles Lc 10,29-37, el sacerdot i el levita passen de llarg. Al marge del camí no hi veuen una persona, hi veuen un cos ensangonat, un objecte impur. «Alguna cosa» que, si s'hi acostessin, els impediria exercir les seves funcions del culte envers Déu, perquè quedarien tacats per la ferida i el dolor. Quina paradoxa, aquesta visió religiosa d'un culte a Déu que passa per sobre de la compassió vers el germà! Per això segueixen endavant sense aturar-se, sense tacar-se, sense desviar-se dels seus propòsits, amb el

cap ben alt i convençuts de la seva funció social i religiosa.

Solament el samarità és capaç de veure en aquell «embalum maltractat» que ha quedat a la cuneta del camí una persona que necessita ajuda. I s'hi atura... Segurament aquí rau la clau de tot plegat: aturar-se. Davant el dolor i el sofriment de l'altre només cal aturar-ho tot, perquè el que està succeint és molt greu, perquè qualsevol persona és sagrada. I aquest altre és qualsevol altre sigui quin sigui el seu origen, la seva religió o el color de la pell. Lamentablement, com més diferent percebem l'«Altre», l'«Altra», més allunyat el sentim i menys mereixedor del nostre plor –com diria Judith Butler– i, per extensió, de la nostra indignació i acció política.

Fa uns dies, René Pérez Joglar, més conegut com a Residente o com el vocalista de Calle 13, va penjar un vídeo a les xarxes socials carregat d'empatia i auto-crítica. No era un regany, ni estava esmenant la plana a ningú en concret, però en les seves paraules es capturava el pes del dolor per cada persona assassinada a Gaza. En aquest vídeo, René es preguntava per què érem capaços de presenciar una cosa així cada dia a la televisió sense alçar la veu exigint que el món s'aturés, com va succeir durant la pandèmia de la covid-19.

Aturar-se, parar-ho tot...

Transcendir la indiferència

La interpretació i l'anàlisi de la realitat i de les desigualtats i violències que s'hi generen resulta fonamental per comprendre i comprometre's, sens dubte. Però la transformació del reconeixement en acció és encara més crucial per a una impli-

cació efectiva enfront del sofriment dels altres. Fer-nos càrrec de la realitat, del seu pes i encarregar-nos-en: aquesta és l'acció que ens exigeix l'Evangelí, fonamentada en la promesa d'aliança de Déu amb el poble i del poble amb Déu.

És cert que en una societat complexa com la nostra hem de tenir mecanismes institucionals de protecció, hem de disposar d'institucions cuidadores, persones que s'hi dediquin específicament, etc, però amb això no n'hi ha prou. Totes i tots ens hem de sentir implicats en la cura del proïsme, perquè difícilment hi ha res més important en aquesta vida. El papa Francesc recordava fa alguns anys en la VII Jornada Mundial dels Pobres que l'externalització dels problemes socials i de les seves solucions no és la resposta: «delegar en uns altres és fàcil; oferir diners perquè uns altres facin caritat és un gest generós, però la vocació de tot cristià és implicar-se en primera persona».

Transcendir la indiferència i prestar veritable atenció implica conversió, una desconstrucció profunda de l'individualisme interioritzat que ens han inoculat des de la Il·lustració als nostres dies, amb més força si és possible els últims cinquanta anys de neoliberalisme ferotge, del *neoliberalisme zombi* de què parla Jamie Peck³ que ens converteix en éssers erràtics, amb la mirada perduda, una massa deshumanitzada i deshumanitzant, una massa que no interromp la seva inèrcia per entrar en contacte i deixar-se afectar i commoure pel dolor i els males-tars aliens.

En aquesta anestèsia col·lectiva ens estem jugant la nostra pròpia humani-

tat. És urgent per a la recuperació d'una societat més compassiva i compromesa amb el bé comú, amb la pau i amb els drets humans més bàsics, que deixem la impassibilitat en què ens hem instal·lat.

Deia Metz que fer memòria del sofriment dels altres significa comprendre la missió universal del cristianisme en la seva conceptualització com «una cultura de l'empatia, del reconeixement dels altres en la seva alteritat i en una ètica de la convivialitat». Potser aquí rau la resposta. Reconeixem el poble palestí com a germans i germanes en la seva alteritat i ens solidaritzem plenament amb el seu sofriment i la seva por?

Sense enfrontar-nos a aquesta mena de preguntes el que fem és desvincular-nos, banalitzar el mal, com ja va dir Hannah Arendt, cauteritzar la incomoditat que ens provoquen les imatges de bebès assassinats pel terrorisme d'Estat, mirar el que hi ha al televisor com si es tractés d'una ficció intranscendent, posar-nos l'impermeable perquè el dolor ens rellisqui i menjar-nos un altre tros de torró.

Oració final

Resem, doncs, en ple acte de contrició, amb les paraules de Lucho Espinal,⁴ i demanem-li a aquest Déu que és mare i pare alhora, com ens recordava sempre Víctor Codina, que no ens acostumem a la injustícia i que aquest costum es converteixi en pedra en els nostres cors.

Cristianisme i Justícia

Tenim el vici
d'acostumar-nos a tot.
Ja no ens indignen els barris de misèria
ni l'esclavatge dels siringueros.
No són notícia l'*apartheid*
ni els milions de morts de fam,
cada any.

Ens hi acostumem,
lлимem les arestes de la realitat ,
perquè no ens fereixi,
i ens l'empassem tranquil·lament.

[...]

Senyor, tenim el costum
d'acostumar-nos a tot.
Fins i tot el que és més feridor,
se'ns arriba a rovellar.
Voldríem veure sempre les coses
com si fos la primera vegada.
Voldríem una sensibilitat no cauteritzada,
per tal de meravellar-nos i revoltar-nos.

[...]

Ensenya'ns a recordar que Tu,
Senyor Jesús, has trencat sempre
les coordenades del previsible.

I, sobretot,
que no ens acostumem a veure
cap injustícia sense que la ira
i l'actuació se'ns encenguin.

1 LAGUNA, José (2011), [Fer-se càrrec, carregar i encarregar-se de la realitat](#), Barcelona: Cristianisme i Justícia, Quadern núm. 172, p. 8-9.

2 L'ONU ha repetit sense parar que la invocació per part d'Israel del dret immanent a la legítima defensa és injustificable, ja que no és atacat per un altre estat, sinó per un grup armat d'un territori ocupat.

3 PECK, Jamie, «[Neoliberalismo zombie y el Estado ambidiestro](#)» a *Prohistoria: historia, políticas de la historia*, vol.16, Rosario jul./des. 2011. Disponible a internet.

4 Fragments del poema de Lucho Espinal «No acostumar-se», recollit a ESPINAL, Lluís (2020), [Pregàries a boca de canó](#), Barcelona: Cristianisme i Justícia, EIDES núm. 92.